

**PROTECT
THE PROTEST**

**AMNESTYN MIELENOSOITUSTARKKAILU VUONNA 2024 JA
SUOSITUKSET POLIISILLE JA MUILLE VIRANOMAISILLE**

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
Viranomaisten on luotava edellytykset rauhanomaisille kokoontumisille	4
Oikeutta rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen saa rajoittaa vain poikkeustapauksissa.....	8
Poliisi voi käyttää voimaa vain, kun se on välttämätöntä.....	12
Kokoontumisvapauden toteutumista on edistettävä syrjimättömästi ja erilaiset vähemmistöt huomioiden.....	16
Poliisin on mahdollistettava tarkkailijoiden ja toimittajien työ mielenosoituksissa	17
Amnestyn tarkkailemat mielenosoitukset 2024	21
Viitteet.....	22

Johdanto

Oikeus osoittaa mieltä rauhanomaisesti turvataan Suomen perustuslaissa. Mielenosoituksissa käytetään kahta tärkeää ihmisoikeutta – oikeutta sananvapauteen ja kokoontumisvapauteen. Nämä oikeudet on kirjattu YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen ja useisiin valtioita velvoittaviin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Sopimusten sisältöä taas tarkennetaan sopimusvalvontaelinten tulkinnoissa ja esimerkiksi YK:n, Euroopan neuvoston ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön linjauksissa. Amnesty Internationalin kokoontumisvapautta ja mielenosoitusoikeutta koskevat kannat ja suuntaviivat perustuvat tälle kansainvälisen oikeuden ihmisoikeusnormien kokonaisuudelle.

Amnesty Internationalin Suomen osasto on kolmen vuoden ajan seurannut mielenosoitusoikeuden tilaa Suomessa tarkkailemalla mielenosoituksia¹. Amnestyn Suomen osaston henkilökunta koordinoi tarkkailuja ja tehtävään koulutetut vapaaehtoiset tarkkailevat mielenosoittajien, mahdollisten vastamielenosoittajien ja poliisin toimintaa sekä toimijoiden keskinäistä vuorovaikutusta. Tarkkailijat ovat puolueettomia ja riippumattomia, eivätkä he puutu mielenosoituksen kulkuun vaan raportoivat tekemistään havainnoista Amnestyn Suomen osastolle. Tietoja käytetään osana kokoontumisvapauden toteutumisen edistämiseen tähtäävää vaikuttamis-, viestintä- ja koulutustyötä. Mielenosoitustarkkailutoiminta on osa Amnesty Internationalin maailmanlaajuisia Protect the Protest -kampanjaa², ja noin 30 Amnestyn osastoa eri puolilla maailmaa on toteuttanut ihmisoikeustarkkailua mielenosoituksissa.

Amnesty pyrkii järjestämään tarkkailuja erityisesti sellaisissa mielenosoituksissa, joissa on odotettavissa poliisin rajoitustoimenpiteitä, mielenosoitukseen kohdistuvia häiriöitä tai vastamielenosoituksia. Tämänkaltaisia mielenosoituksia voivat olla esimerkiksi eri vähemmistöjen oikeuksia ajavat mielenosoitukset sekä mielenosoitukset, joissa käytetään väkivallattoman kansalaistottelemattomuuden keinoja. Amnesty pyrkii tarkkailemaan poliittisesti ja temaattisesti keskenään erilaisia mielenosoituksia, eikä tarkkailua suoriteta mielenosoituksissa, joita Amnesty on mukana järjestämässä.

Vuonna 2024 Amnestyn Suomen osasto tarkkaili 33 mielenosoitusta yhteensä kymmenellä eri paikkakunnalla. Lista tarkkailluista mielenosoituksista löytyy raportin liitteestä. Tarkkailutoimintaan osallistui vuoden aikana 61 vapaaehtoista tarkkailijaa. Tarkkailuhavaintojen lisäksi Amnestyn Suomen osasto on kerännyt tietoa mielenosoitusoikeuden toteutumisesta eri tavoin, esimerkiksi seuraamalla poliisin ja aktivistiryhmien viestintää sekä mediaa. Lisäksi Amnestyn Suomen osasto on tavannut Helsingin poliisia ja poliisihallitusta, seurannut oikeudenkäyntejä ja saanut tietoja mielenosoittajilta haastattelemalla ja kyselyillä.

Vuonna 2024 Amnesty International julkaisi 21 Euroopan maata kattavan raportin³, jossa todetaan kokoontumisvapauden olevan uhattuna Euroopassa. Raportissa nostettiin esiin alueellisia mielenosoitusoikeutta kaventavia trendejä, joista monet ovat Amnestyn tarkkailuhavaintojen mukaan näkyvissä myös Suomessa. Amnestyn Suomen osaston tarkkailuissa vuonna 2024 nousi esiin muun muassa se, että viranomaiset etenkin pienemmillä paikkakunnilla asettivat mielenosoitusten järjestäjille kansainväliset ihmisoikeusnormit ylittäviä velvollisuuksia. Toinen alueellinen trendi, joka on selvästi havaittavissa myös Suomessa, on mielenosoitusten paikkaan kohdistuvat rajoitukset ja mielenosoitusten hajottaminen niiden aiheuttaman liikennehäiriön perusteella. Mielenosoitusten hajottamiseen liittyi usein myös poliisin voimankäyttöä, joka joissakin tarkkailluissa tilanteissa oli tarpeetonta tai suhteetonta. Syrjintä ja rasismi suomalaisessa yhteiskunnassa heijastuu myös vähemmistöjen edustajien halukkuuteen käyttää oikeuttaan osoittaa mieltä. Tarkkailutilanteissa

havaitimme, että poliisi ei aina ymmärtänyt tarkkailijoiden tai toimittajien roolia ja oikeutta dokumentoida mielenosoituksia.

Lisäksi Amnestyn mielenosoitustarkkailujen yhteydessä on noussut esille muita teemoja, joilla voi olla ihmisoikeuksia kaventavia vaikutuksia, kuten esimerkiksi poliisin kameravalvonta mielenosoituksissa. Tarkempaa selvitystyötä vaativia aiheita ovat myös esimerkiksi syrjintä ja vähemmistöjen oikeudet osoittaa mieltä, sekä kaupunkien ja kuntien mielenosoituksiin liittyvät käytännöt.

Mielenosoittamista ja mielenosoittajia leimaava puhe kärjistyi vuonna 2024 kahden ministerin vaatimukseen selvittää mahdollisuuksia väkivallattoman suoran toiminnan keinoja käyttävän Elokapinan lakkauttamiseen⁴. Mielenosoituksiin liittyvien häiriöiden korostaminen ja kokoontumisvapauden suojaaman rauhanomaisen toiminnan leimaaminen laittomaksi lisää vastakkainasettelua ja kaventaa kansalaisyhteiskunnan tilaa. Mielenosoitusoikeus on olennainen osa demokraattista oikeusvaltiota ja rauhanomaiset mielenosoitukset legitiimi tapa vaikuttaa yhteiskunnassa.

Amnestyn Suomen osaston suositukset poliisille ja muille viranomaisille perustuvat pitkälti Amnesty Internationalin suuntaviivoihin⁵, jotka kokoavat yhteen kokoontumisvapautta koskevia kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja. Suositusten tarkoituksena on kannustaa poliisia ja muita viranomaisia toimimaan ihmisoikeuksia edistäen ja turvaamaan kokoontumisvapauden yhdenvertainen toteutuminen Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisesti.

Viranomaisten on luotava edellytykset rauhanomaisille kokoontumisille

Valtioilla on kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaan velvoite helpottaa rauhanomaisten kokoontumisten järjestämistä. Mielenosoituksille ei saa asettaa perusteettomia rajoituksia ja mielenosoittajia tulee suojella.⁶ Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vastuu yleisen järjestyksen ylläpitämisestä ja turvallisuudesta mielenosoituksessa on viranomaisilla, ei mielenosoituksen järjestäjällä⁷. Järjestäjän vastuun tulee rajoittua siihen, että järjestetty tilaisuus on tavoitteiltaan rauhanomainen.⁸ Järjestäjälle ei myöskään tulisi koitua kuluja järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidosta.⁹

Suomen kokoontumislaki¹⁰ määrittelee järjestäjän velvollisuudeksi ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä huolehtia lain noudattamisesta tilaisuudessa. Amnesty katsoo, että viranomaiset ovat kokoontumislain perusteella asettaneet järjestäjille velvoitteita, jotka ylittävät kansainvälisissä ihmisoikeusnormeissa määritellyn tason¹¹. Sama epäkohta nostetaan esiin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) Suomea koskevassa mielenosoitustarkkailuraportissa¹².

Amnestyn tekemien mielenosoitustarkkailujen ja mielenosoitusten järjestäjiltä saatujen tietojen mukaan viranomaiset tulkitsevat kokoontumislain määriteltyjä järjestäjän velvoitteita vaihtelevasti, mikä näkyy esimerkiksi alueellisina eroina¹³ eri poliisilaitosten liikenteenohjausta ja järjestyksenvalvojen asettamista koskevissa käytännöissä. Erilaiset käytännöt johtavat siihen, että mielenosoitusten järjestäjät ovat keskenään eriarvoisessa asemassa esimerkiksi mielenosoituksen järjestämisestä koituvien tehtävien ja kulujen suhteen.

Amnestyn selvityksissä on ilmennyt, että poliisilaitokset voivat tehdä kokoontumislain täysin päinvastaisia tulkintoja siitä, kenelle liikenteenohjaaminen mielenosoituksessa kuuluu. Sisä-Suomen poliisi¹⁴ perusteli järjestäjälle annettua määräystä asettaa liikenteenohjaajia sillä, että

”yleisen kokouksen turvallisuudesta huolehtiminen on ensisijaisesti järjestäjän vastuulla”, kun taas Helsingin poliisin¹⁵ mukaan liikenteen ohjaaminen on poliisin vastuulla, koska julkisen vallan tulee turvata ja luoda edellytyksiä kokoontumisvapauden käyttämiselle.

Helsingin poliisilla on hyviä käytäntöjä liikenteen ohjaamisessa myös sellaisissa tilanteissa, joissa mielenosoituksesta ei ole tehty ennakoilmoitusta. Helsingissä tarkkailluissa katualueella tapahtuneissa mielenosoituksissa poliisi pääosin varmisti mielenosoittajien turvallisuuden järjestämällä liikenteenohjauksen. Helsingissä poliisi myös pääsääntöisesti ilmoittaa yleisistä kokouksista ja niiden aiheuttamista poikkeusjärjestelyistä liikennelaitokselle ja pelastuslaitokselle.

Amnestyn keräämien tietojen mukaan poliisin toiminnassa muilla paikkakunnilla oli suurta vaihtelevuutta, ja joissakin tapauksissa esimerkiksi yhteydenpito muihin viranomaistahoihin jäi järjestäjien vastuulle. Joillakin paikkakunnilla poliisi edellytti mielenosoituksen järjestäjiltä liikenteenohjaajien tai järjestyksenvalvojen asettamista, mistä saattoi koitua järjestäjälle huomattavia kuluja. Poliisilaitoksilla oli lisäksi vaihtelevia käytäntöjä liikenteenohjaajien tai järjestyksenvalvojen hyväksymisestä perittyjen maksujen suhteen.¹⁶

Amnestyn tarkkailemissa Pride-tapahtumissa järjestäjät asettivat liikenteenohjaajia ja järjestyksenvalvoja joko omasta aloitteestaan tai poliisin määräyksestä. Pride-tapahtumat on tavallisesti ilmoitettu poliisille yleisötilaisuuksina, joissa järjestäjän vastuut ovat laajemmat kuin yleisissä kokouksissa, vaikka Pridet usein ovat luonteeltaan mielenosoituksia. Esimerkiksi Lappeenrannassa poliisi määräsi järjestäjää asettamaan Pride-kulkueeseen 20 kortillista järjestyksenvalvojaa, vaikka poliisin mukaan ”Lappeenranta Pride on tapahtumana luonteeltaan yleinen kokous”¹⁷, jolloin kulkueen turvaamisen tulisi kuulua poliisille.

Poliisi voi neuvotella järjestäjien kanssa mielenosoituksen sujumisen varmistamiseksi ja esimerkiksi vapaaehtoista järjestyksenvalvojen asettamista voi pitää hyvänä käytäntönä. Mielenosoituksen järjestäjällä ei kuitenkaan ole velvoitetta neuvotella poliisin kanssa etukäteen: poliisin tulee ilman keskustelujakin pyrkiä turvaamaan mielenosoitus parhaalla mahdollisella tavalla¹⁸. Helsingin ulkopuolella on tavallista, että poliisi määrää järjestäjää asettamaan järjestyksenvalvoja tai liikenteenohjaajia, tai tähän päädytään niin sanotusti yhteisymmärryksessä poliisin ottaessa yhteyttä järjestäjään. Monet järjestäjät eivät osaa kyseenalaistaa poliisin ehdotusta tai määräystä. Poliisin tuleekin varmistaa, että mielenosoituksen järjestäjille annetaan paikkansa pitävää tietoa järjestäjän velvollisuuksista, eikä heitä ohjata tai painosteta vastaamaan sellaisista järjestelyistä, jotka kuuluvat viranomaisten vastuulle.

Kokoontumislaisissa todetaan, että yleisen kokouksen järjestäjällä on oikeus asettaa järjestyksenvalvoja¹⁹. Kokoontumislain 20 § nojalla²⁰ poliisi voi kuitenkin antaa järjestäjälle sitovia määräyksiä järjestyksenvalvojen asettamisesta. Tämä on ristiriidassa kansainvälisten ihmisoikeusnormien kanssa, koska järjestyksenvalvojen asettamisen tulee olla vapaaehtoista²¹. Poliisi voi antaa kokoontumislain 20 § nojalla myös sitovia määräyksiä liikenteenohjaajien asettamisesta. Jos poliisi ei määräystä antaessaan riittävällä tavalla huomioi turvaamis- ja edistämismääräyksiä, voi poliisin määräys johtaa kokoontumisvapauden rajoittamiseen. Mielenosoitusten järjestämisen hankaluus tai korkeat kustannukset voivat vaikuttaa järjestäjän haluun järjestää mielenosoituksia tulevaisuudessa.

Eduskunnan oikeusasiamies antoi 30.9.2024 ratkaisunsa²² asiassa, joka koski liikenteenohjaajien asettamista yleisiin kokouksiin. Ratkaisussa todetaan, että liikenteen ohjaaminen yleisten kokousten yhteydessä on lähtökohtaisesti poliisin tehtävä ja tämän tehtävän määräämiseen yleisen kokouksen järjestäjälle tulee suhtautua pidättyväisesti. Ammattimainen liikenteenohjaus on ratkaisun mukaan oleellista etenkin ajoradalla liikkuvien yleisten kokousten yhteydessä. Lisäksi oikeusasiamies katsoi,

että mikäli järjestäjä kuitenkin määrätään asettamaan liikenteenohjaajia, on määräyksen maksuttomuus perusteltua. EOA:n ratkaisu selkeyttää huomattavasti poliisihallituksen vuonna 2023 antamaa suositusta²³ liikenteen ohjaamisesta yleisötilaisuuksissa ja yleisissä kokouksissa.

AMNESTYN SUOSITUKSET:

- Poliisihallituksen tulee antaa poliisille selkeä, julkinen ohjeistus yleisen kokouksen järjestäjän vastuuden rajautumisesta ja varmistaa, että ohjeistus otetaan käyttöön kaikilla poliisilaitoksilla. Järjestäjän vastuun tulee rajoittua siihen, että järjestetty tilaisuus on tavoitteiltaan rauhanomainen, eikä järjestäjiä voi vaatia huolehtimaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä tai yleisen kokouksen liikennejärjestelyjen tai muiden yleisiin olosuhteisiin liittyvien järjestelyjen hoitamisesta. Ohjeistuksessa tulee kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaisesti todeta myös, että järjestyksenvalvojen asettaminen on vapaaehtoista.
- Ohjeistuksen tulee sisältää suuntaviivat liikenteenohjauksesta yleisissä kokouksissa. Ohjeistuksessa tulee EOA:n ratkaisun 5153/2023 mukaisesti korostaa, että liikenteenohjaus on lähtökohtaisesti poliisin tehtävä. Järjestäjä voi vapaaehtoisesti asettaa liikenteenohjaajia, mutta liikenteenohjaajien asettaminen ei voi olla ehtona kokoontumisvapauden käyttämiselle. Liikennejärjestelyillä luodaan edellytyksiä kokoontumisvapauden toteutumiseksi, ja liikenteenohjauksen lisäksi poliisia tulee ohjeistaa hoitamaan myös esimerkiksi mahdollisista poikkeuksellisista liikennejärjestelyistä ilmoittaminen joukkoliikenteelle, kaupungille (esimerkiksi liikennevalot) tai pelastuslaitokselle.
- Järjestäjän asettamien liikenteenohjaajien tai järjestyksenvalvojen hyväksymisestä ei tule koitua kustannuksia järjestäjälle. Sisäministeriön asetusta poliisin suoritteiden ja virka-avun maksullisuudesta tulee tältä osin tarkentaa.
- Poliisin tulee antaa mielenosoituksen järjestäjille paikkansa pitävää tietoa järjestäjän oikeuksista ja velvollisuuksista, eikä järjestäjiä saa ohjata tai painostaa vastaamaan sellaisista järjestelyistä, jotka kuuluvat viranomaisten vastuulle. Poliisin tulee varmistaa, että poliisin antamat ohjeet tai määräykset eivät aseta kokoontumisvapauden käyttämiselle muita kuin välttämättömiä rajoituksia.
- Lisäksi on varmistettava, että poliisilaitoksilla ymmärretään ero yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten välillä.

Jyväskylä Pride Jyväskylässä 7.9. Kuva: Amnestyn tarkkailija

Oikeutta rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen saa rajoittaa vain poikkeustapauksissa

Kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaan poliisilla on velvoite välttää tarpeetonta puuttumista kokoontumisvapauden käyttämiseen ja edesauttaa mielenosoitusten sujumista ja toteutumista järjestäjän aikomalla tavalla.²⁴ Rajoitusten on perustuttava lakiin, niillä on pyrittävä hyväksyttävään tavoitteeseen ja niiden on oltava välttämättömiä, oikeasuhtaisia ja syrjimättömiä.²⁵ Nämä periaatteet sisältyvät myös kokoontumislakiin ja sen esitöihin²⁶. Suomessa kokoontumislain 10 § antaa poliisille valtuudet joissakin tilanteissa siirtää mielenosoitus tai muuttaa kulkueen reittiä. Kokoontumislain 21 § määrää yleisen kokouksen päättämisestä.

Kansainvälisten normien mukaan mielenosoituksen hajottamisen on oltava viimesijainen keino.²⁷ Rauhanomaista (väkivallatonta)²⁸ mielenosoitusta ei tulisi hajottaa, ellei sen aiheuttama häiriö ole vakavaa ja pitkäaikaista²⁹. Kokoontumislain mukaan yleinen kokous olisi päätettävä, jos se aiheuttaa välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle. Poliisi voi määrätä yleisen kokouksen päättymään myös, jos siinä toimitaan olennaisesti lainvastaisesti, esimerkiksi jos poliisin antamaa siirtomääräystä ei noudateta. Määräys päättämisestä voidaan antaa vain, jos muut toimenpiteet eivät ole osoittautuneet riittäviksi.

Amnestyn Suomen osaston tarkkailemissa mielenosoituksissa rajoitustoimet liittyivät usein mielenosoituksen paikkaan tai kulkueen reittiin. Joissakin tapauksissa, mielenosoittajien kieltäytyttyä noudattamasta poliisin siirtomääräystä, poliisi on määrännyt rauhanomaisen mielenosoituksen päättymään ”olennaisesti lainvastaisena” ja hajottanut sen, joskus voimaa käyttäen. Useissa Amnestyn tarkkailemissa rauhanomaisissa mielenosoituksissa poliisi on todennut mielenosoituspaikan, yleensä katualueen, sopimattomaksi joko jo ennen mielenosoituksen alkua tai pian sen alkamisen jälkeen. Mielenosoituksen aiheuttama häiriö ei ole ollut ”vakavaa ja pitkäaikaista” ja on jäänyt epäselväksi, mihin muihin toimenpiteisiin poliisi on ryhtynyt turvatakseen mielenosoituksen ja vähentääkseen sen aiheuttamaa häiriötä.³⁰

Viranomaisten turvaamis- ja edistämisvelvoite koskee myös kansalaistottelemattomuuden keinoja käyttäviä rauhanomaisia mielenosoituksia³¹. Suomessa viranomaisten käytännöt suoran toiminnan tilanteissa ovat vaihdelleet. Rauhanomaista kansalaistottelemattomuutta käyttävien mielenosoitusten hajottamisen tulisi olla on viimesijainen keino, jota voidaan käyttää vain, jos häiriö on ”vakavaa ja pitkäaikaista”. Mielenosoituksen päättämisen yhteydessä otetaan tavallisesti kiinni useita kymmeniä rauhanomaisia mielenosoittajia ja useimmat saavat syytteen niskoittelusta jättäessään noudattamatta poliisin poistumiskäskyä. Kiinniotot estävät mielenosoittajia käyttämästä oikeuttaan kokoontumisvapauteen ja saattavat turhaan lisätä jännitteitä rauhanomaisessa mielenosoituksessa. Sanan- ja kokoontumisvapauden käyttämisen kannalta lievemmat seuraukset ja toimenpiteet (esimerkiksi paikalta poistaminen tai henkilöllisyyden kirjaaminen ja tarvittaessa prosessin käynnistäminen jälkikäteen) saattaisivat olla paremmin suhteessa tekojen vähäisyyteen³² kuin vapaudenmenetyks ja rikosprosessin välitön käynnistäminen.³³

Esimerkkejä:

- Elokapinan 27.9.2024 Helsingissä järjestämän mielenosoituskulkueen saapuessa eduskuntatalolle osa mielenosoittajista asettui Mannerheimintien katualueelle sulkien etelään johtavan kaistan. Poliisi antoi noin 20 minuutin kuluttua poistumiskäskyn kaikille mielenosoittajille siitä huolimatta, että suurin osa mielenosoittajista seisoivat eduskuntatalon edustalla ja Mannerheimintien jalkakäytävällä. Liikenne paikalla oli ohjattu poikkeusreitille eikä mielenosoituksen aiheuttama häiriö ollut vakavaa ja pitkäaikaista. Rauhanomaisen mielenosoituksen päättäminen sen vuoksi, että osa mielenosoittajista aiheutti haittaa liikenteelle, rajoitti suhteettomasti oikeutta kokoontumisvapauteen.
- Yliopistojen tiloissa tai kampusalueilla järjestettiin vuoden 2024 aikana useita palestiinalaisille solidaarisuutta osoittavia mielenilmauksia, joissa vaadittiin yhteistyön lopettamista israelilaisten yliopistojen kanssa. Alueen omistaja tai haltija voi rajoittaa paikan käyttöä, jos kokouksen järjestämisestä on odotettavissa kohtuutonta haittaa.³⁴ Helsingin yliopisto pyysi kesäkuussa poliisia hajottamaan yliopiston Porthania-rakennuksen edustalla useita viikkoja olleen Palestiina-solidarisuusmielenosoituksen. Tarkkailumme perusteella mielenilmaus oli rauhanomainen eikä estänyt kulkua rakennukseen. Pelkästään alueen haltijan ilmoituksen haitasta ei tulisi määritellä poliisin toimia, vaan poliisin tulisi arvioida haitan kohtuuttomuutta objektiivisesti.
- Poliisi määräsi 10.2.2024 Tampereella 11 hengen rauhanomaisen mielenosoituksen siirtymään mielenosoituksen tarkoituksen kannalta sopimattomaan paikkaan, joka ei ollut näkö- ja kuuloetäisyydellä kohteestaan. Mielenilmauksessa haluttiin kiinnittää huomiota palestiinalaisiin kohdistuviin sotarikoksiin ja vaadittiin vastustamaan Israelin osallistumista Euroviisuihin ja sen viesti oli suunnattu Tampereen Nokia-areenalla pidettävälle UMK-tapahtumalle. Mielenosoittajat seisoivat rivissä leveällä jalkakäytävällä ja huusivat ja lauloivat iskulauseita. Mielenosoituksesta kuvatussa videon perusteella mielenosoitus ei estänyt jalankulkuliikennettä vaan osallistujat pysyttelivät jalkakäytävän reunassa. Vastauksessaan järjestäjien tietopyyntöön poliisi totesi, että mielenosoitus aiheutti ”vakavaa YJT-häiriötä”³⁵ ja häiritsi lähistöllä olevaa yleisötilaisuutta (joka oli itse asiassa mielenosoituksen kohde). Poliisi perusteli siirtomääräystä myös sillä, että paikalla oli ”lapsiperheitä”. Tapahtumasta saatujen tietojen perusteella Amnesty arvioi, että kokoontumisvapautta on tässä tapauksessa rajoitettu tarpeettomasti: mielenosoitukset saavat aiheuttaa häiriötä ja sitä tulee melko pitkälti sietää. Sisä-Suomen poliisi ei pyynnöstä huolimatta antanut mielenosoittajille valituskelpoista kirjallista päätöstä vaan kirjeen muodossa olleen selvityksen päätöksen perusteista.
- Itsenäisyyspäivänä 6.12.2024 Helsingin Töölöntori oli varattu 612-soihtukulkueen³⁶ lähtöpaikaksi. Helsinki ilman natsseja -vastamielenosoitus oli myös ilmoittanut kokoontuvansa Töölöntorilla, ja poliisi osoitti sille toisen kokoontumispaikan Taivallahden aukiolta vedoten yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen sekä siihen, että alue ei riitä kahden runsaslukuisen ja ”osittain vastakkaisen” mielenosoituksen järjestämiseen.³⁷ Helsinki ilman natsseja -mielenosoitus kokoontui tästä huolimatta Töölöntorin läheisyydessä, koska Taivallahden aukiolla vastamielenosoitus ei olisi ollut näkö- ja kuuloetäisyydellä³⁸ kohteestaan. Poliisi määräsi vastamielenosoituksen päättymään ja pyrki voimaa käyttäen siirtämään vastamielenosoittajat pois torin läheisyydestä. Amnestyn tarkkailijoiden

havaintojen sekä haastateltujen mielenosoittajien mukaan poliisin käskyt olivat osin ristiriitaisia ja epäselviä. Amnestyn tarkkailijoiden tekemien havaintojen mukaan valtaosa vastamielenosoittajista toimi rauhanomaisesti eikä pyrkinyt tunkeutumaan 612-mielenosoitusta varten aidatulle alueelle tai estämään sen osallistujia pääsemästä paikalle. Amnesty katsoo, että poliisin olisi pitänyt pyrkiä mahdollistamaan rauhanomainen mielenilmaus ja turvaamaan molemmat mielenosoitukset pitämällä ne erillään mutta näkö- ja kuuloetäisyyden päässä toisistaan. Mielenosoituspaikan osoittaminen vastamielenosoitukselle lähempänä Töölöntoria olisi voinut vähentää poliisin kohtaamaa vastustusta ja tarvetta voimankäyttöön ja kiinniottoihin.

AMNESTYN SUOSITUKSET:

- Poliisin ja muiden viranomaisten tulisi aina tulkita kokoontumislakia perusoikeusmyönteisesti ja varmistaa, että tulkinta on linjassa kansainvälisten ihmisoikeusnormien kanssa. Kokoontumisvapauden turvaaminen tulisi huomioida poliisin koulutuksessa ja poliisihallituksen ohjeistuksissa.
- Poliisin on pyrittävä mahdollistamaan mielenosoitusten järjestäminen mielenosoittajien valitsemalla tavalla ja näkö- ja kuuloetäisyydellä mielenosoituksen kohteesta. Jos rauhanomaisen kokoontumisvapauden rajoittaminen on välttämätöntä, toimien on oltava oikeasuhtaisia ja syrjimättömiä ja perustuttava lakiin.
- Mielenosoituksen päättämisen (hajottamisen) on oltava viimesijainen keino. Mielenosoituksen hajottaminen voi tulla kyseeseen, jos mielenosoitus ei enää ole rauhanomainen (väkivallaton) eikä väkivallan uhkaa voi torjua kohdennetuilla toimilla. Väkivallatonta kansalaistottelemattomuutta käyttävät mielenosoitukset voi hajottaa vain silloin, kun mielenosoittajien toiminta aiheuttaa vakavaa ja pitkäaikaista häiriötä.
- Mielenosoituksen päättämisestä on annettava pyydettyä kirjallinen, valituskelpoinen päätös.
- Poliisihallituksen tulee antaa selkeä, ihmisoikeusnormeihin perustuva ohjeistus toimenpiteistä, jotka on toteutettava ennen kuin mielenosoitus voidaan hajottaa. Jos esimerkiksi pelastusajoneuvojen kulku voidaan turvata muilla toimenpiteillä, mielenosoitusta ei tule hajottaa.
- Oikeudet ilmaisunvapauteen ja kokoontumisvapauteen suojaavat myös rauhanomaista kansalaistottelemattomuutta. Rikosprosessin käynnistämisen rauhanomaisen kansalaistottelemattomuuden tekojen perusteella tulee olla viimesijainen keino, jos lievempiä keinoja yleisen edun suojelemiseksi ei ole käytettävissä. Rikosoikeudelliset seuraamukset eivät saa tarpeettomasti tai suhteettomasti rajoittaa oikeutta ilmaisunvapauteen ja kokoontumisvapauteen tai luoda näitä oikeuksia kaventavaa ilmapiiriä.

FREE PALESTINE
BOYCOTT APARTHEID-ISRAEL

Palestiina-solidaarisuusmielenosoitus Porthania-rakennuksen edustalla 12.6. Kuva: Amnestyn tarkkailija

Poliisi voi käyttää voimaa vain, kun se on välttämätöntä

Kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaan poliisin on ennen voimankäyttöä pyrittävä käyttämään muita keinoja, kuten keskustelua tai suullisia ohjeita ja määräyksiä, ja voimankäytön on aina oltava viimeinen vaihtoehto. Voimaa ei tule käyttää rauhanomaisia mielenosoittajia vastaan eikä rauhanomaisen mielenosoituksen hajottamiseen, vaan voimankäyttö tulee kohdistaa ainoastaan väkivaltaisesti käyttäytyviin tai väkivallalla uhkaaviin henkilöihin. Voimankäytöstä on lisäksi varoitettava. Poliisin on aina otettava huomioon, että voimankäyttö voi eskaloida tilannetta ja johtaa vakavampiin seurauksiin kuin voimankäytön välttäminen³⁹.

Lisäksi voimankäytöllä on oltava lakisääteiset perusteet. Jokaisessa voimankäyttötilanteessa on otettava huomioon tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaate sekä vähimmän haitan periaate. Voimankäyttökeinoja ei myöskään saa käyttää rangaistuksena eikä voimaa saa käyttää enempää kuin poliisin tehtävän kannalta on tarpeellista.

Vuonna 2024 Amnesty dokumentoi tilanteita, joissa rauhanomaisia mielenosoituksia on hajotettu voimaa käyttäen. Esimerkiksi Elokapiinan mielenosoituksessa Helsingissä Länsiväylällä ja Porkkalankadulla 28.6.2024 poliisi poisti mielenosoittajia katualueelta voimaa käyttäen. Amnesty arvioi, että poliisi käytti suhteetonta voimaa esimerkiksi poistaessaan mielenosoittajia katualueelta raahaamalla. Lisäksi muutamissa tilanteissa voimankäyttö vaikuttaa tarkkailijoiden keräämän videomateriaalin perusteella täysin tarpeettomalta ja sama lopputulos (henkilön siirtyminen) olisi voitu saavuttaa sanallisella ohjeistuksella.

Poliisilla oli esillä FN303-paineilma-ase, vaikka mielenosoitus oli väkivallaton ja vastarinta oli passiivista⁴⁰. Keskustelimme voimankäytöstä ja voimankäyttövälineistä Helsingin poliisin edustajien kanssa ja he totesivat, että yksittäiset poliisit voivat päättää mitä voimankäyttövälineitä katsovat tarpeelliseksi ottaa esille. Välineiden käytöstä päättää johdetussa tilanteessa operatiivinen johto mutta vaaratilanteessa yksittäinen poliisi tekee päätöksen.⁴¹ FN303-aseen käytöstä voi seurata vakava vamma tai kuolema. On tärkeää, että aseiden kohdennettu käyttö ja vastuuvellisuus aseiden käytöstä on varmistettu rajoittamalla aseiden käyttöä ja selkeällä komentoketjulla.

Poliisi käytti voimaa myös itsenäisyyspäivän Helsinki ilman natsseja -vastamielenosoituksessa Töölöntorilla. Poliisi käytti hevosia väkijoukon hajottamiseen, ja tarkkailijat havaitsivat torin ympäristössä useita paineilma-aseita sekä poliisin ja rajavartiolaitoksen koiria. Poliisi pyrki voimakkaasti työntämällä siirtämään vastamielenosoittajat kauemmas toiselle mielenosoitukselle varatusta aidatusta alueesta. Myös torin viereisen Tykistönkadun jalkakäytävällä rauhanomaisesti mieltään osoittavat ihmiset ja heidän joukossaan olevat tarkkailijat työnnettiin ja tönittiin voimalla kauemmas. Tarkkailuhavaintojen mukaan työnnettävien joukossa oli myös lapsiperhe ja raskaana oleva henkilö. Mielenosoittajien siirtämiseen ja poistamiseen liittyvissä voimankäyttötilanteissa oli myös viestinnällistä epäselvyyttä siitä, mihin mielenosoittajien tulisi siirtyä. Tarkkailijoiden havainnoista ja haastattelumateriaalista päätellen voimankäytöstä ei tilannekohtaisesti aina varoitettu. Esimerkiksi hevosilla ratsastettiin väkijoukkoon jo klo 17.03, ennen ensimmäisten kovaäänisistä annettujen käskyjen tai voimankäyttövaroitusien antamista klo 17.11.

Amnestyn haastatteleminen mielenosoittajien mukaan monien kiinniotettujen kätet sidottiin ennen pidätysbussiin viemistä.⁴² Tarkkailijat havaitsivat, että kiinniotettuja pidettiin pitkiä aikoja maassa siten, että kiinniotettujen kasvot olivat kiinni märässä maassa. Kuva- ja haastatteluaineistosta ilmeni, että osassa kiinniotettuja poliisi painoi polvella kiinniotettujen kaulan ja niskan aluetta.

Tapauksissa, joihin ei sisälly esimerkiksi väkivaltaa tai sen uhkaa (esimerkiksi niskoittelu⁴³), ei tämänkaltaisen voimankäytön voida katsoa täyttävän tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaatteita.

Tunnukseton poliisi FN303-aseen kanssa 6.12. Kuva: Amnestyn tarkkailija

Tarkkailijat havaitsivat myös paineilma-asein varustettujen poliisien osallistuvan kiinniottotilanteisiin.

Hevosten käyttäminen väkijoukon hajottamiseen ja poliisikoirien käyttäminen mielenosoitustilanteissa voi lisätä vaaratilanteiden todennäköisyyttä ja herättää pelon ja ahdistuksen tunteita mielenosoittajissa.⁴⁴ Amnestyn tarkkailuhavaintojen ja haastatellun mielenosoittajan mukaan hevosilla ratsastettiin kovaa vauhtia väkijoukkoon, osin myös ilman ennakkovaroitusta voimankäytöstä.⁴⁵ Tarkkailijat havaitsivat ainakin yhden mielenosoittajan kaatuvan poliisihevosen jalkoihin. Ratsupoliisit osallistuivat voimankäyttöön esimerkiksi tarttumalla mielenosoittajaa kiinni vaatteista sekä pitämällä esillä pamppua.

Eduskunnan oikeusasiamies antoi aiemmin syksyllä ratkaisun⁴⁶ kanteluista, jotka koskivat poliisin toimintaa vuoden 2023 itsenäisyyspäivänä. Ratkaisussa otettiin kantaa myös hevosten käyttämiseen mielenosoituksessa ja todettiin, että hevosilla väkijoukkoon ratsastamiseen liittyy riskejä. Helsingin poliisi kuitenkin käytti hevosia jälleen samalla tavalla vuoden 2024 itsenäisyyspäivän mielenosoituksessa. Hevosia ei määritellä voimankäyttövälaineiksi eikä niiden käytöstä siksi ole ohjeistusta.

Kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaan hevosia ei tule koskaan käyttää voimankäyttövälaineenä tai pelotteena, vaan ainoastaan kulkuvälaineenä tai parantamaan poliisin näkyvyyttä väkijoukon yli. Lisäksi hevosia voi käyttää esteenä esimerkiksi erottamaan kahta mielenosoitusta toisistaan. Hevosella väkijoukkoon ratsastaminen voi olla erityisen vaarallista, sillä se voi aiheuttaa paniikkia ja ryntäilyä, ja riskit ovat suuret, jos hevonen ei pysähdy tarkalleen ratsastajan haluamaan paikkaan. Koiria ei myöskään tule lainkaan käyttää voimankäyttövälaineenä mielenosoitusten yhteydessä. Poliisikoirien käyttäminen meluisassa ympäristössä voi lisätä niiden käyttäytymisen ennakoimattomuutta. Mielenosoituksessa pelkkä koirien läsnäolo aiheuttaa pelkoa ja saattaa lisätä jännitteitä ja väkivallan uhkaa etenkin, jos koirat haukkuvat. Koirien ja hevosten käyttäminen mielenosoituksissa saattaa estää ihmisiä käyttämästä oikeuttaan kokoontumisvapauteen, jos niistä on aiempia kielteisiä kokemuksia.⁴⁷

Poliisin voimankäytöstä mielenosoituksissa on vuoden 2024 aikana tehty joitakin rikosilmoituksia⁴⁸ ja poliisi on ilmoittanut selvittävänsä voimankäytön oikeasuhtaisuutta ainakin yhdessä tapauksessa, jossa poliisi työnsi mielenosoittajan kumoon Elokapinan mielenosoituksessa kesäkuussa.⁴⁹ Amnestyille itsenäisyyspäivän mielenosoitusten yhteydessä toimitetusta videomateriaalista näkyy, kuinka poliisi kaatoi Töölöntorilla maahan iäkkään, paikallaan seisovan sivullisen henkilön kuljettaessaan kiinniotettua mielenosoittajaa. Tilanteen johdosta haastateltu ylikomisario toteaa, että poliisi alkaa selvittää tapausta, jos henkilö on poliisiin yhteydessä.⁵⁰ Poliisilaitosten tulisi arvioida mielenosoituksiin liittyvien tehtävien sujumista kokoontumisvapauden näkökulmasta ja tarkastella esimerkiksi voimankäyttötilanteita myös silloin, kun voimankäytön kohteena olleet eivät käynnistä rikosprosessia tai kantele poliisin toiminnasta.

AMNESTYN SUOSITUKSET:

- Poliisihallituksen tulee laatia ohjeistus mielenosoitusten turvaamiseen liittyvistä käytännöistä. Poliisin tulee pyrkiä mahdollistamaan kokoontumisvapauden toteutuminen ja välttää voimankäyttöä. Voimankäyttöohjeistuksessa tulee korostaa jännitteitä purkavia toimintatapoja, joilla voimankäyttöä voi välttää. Tilanteet, joissa voimankäyttö on sallittua, tulee määritellä selkeästi, ja voimankäyttöä rajoittava välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaate tulee avata yksityiskohtaisemmaksi ohjeistukseksi eri taktiikoiden käyttöjärjestyksestä. Ohjeistuksen tulee olla julkinen.⁵¹
- Mielenosoitukseen liittyvän tehtävän johdossa olevan poliisiviranomaisen on käytännössä valvottava ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamista. Kaikkien lainvalvontaviranomaisten, erityisesti komentovastuussa olevien, on luotava vastuuvollisuuden kulttuuria ja edistettävä sitä. Poliisin tulisi kehittää lakisääteisten valitusteiden ja poliisihallituksen laillisuusvalvonnan lisäksi matalamman kynnyksen tapoja puuttua sisäisesti poliisien toiminnassa havaittuihin epäkohtiin.
- Hevosia ja koiria ei tule käyttää mielenosoituksessa voimankäyttövälineinä tai pelotteena eikä mielenosoituksen hajottamiseen. Hevosten käytöstä mielenosoituksissa tulee laatia ohjeistus, joka perustuu kansainvälisiin ihmisoikeusnormeihin.

Kokoontumisvapauden toteutumista on edistettävä syrjimättömästi ja erilaiset vähemmistöt huomioiden

Amnesty Internationalin heinäkuussa 2024 julkaisemassa 21 Euroopan maata kattavassa raportissa nostetaan yhtenä trendinä esiin eri vähemmistöihin kohdistuvat, kokoontumisvapautta rajoittavat toimenpiteet.⁵² Rajoittavat tekijät saattavat kohdistua järjestäjien tai osallistujatahojen oletettuihin identiteetteihin tai näkyä eri teemoja edustavien mielenosoitusten epäjohtomukaisena kohteluna.

Monissa Euroopan maissa palestiinalaisille solidaarisuutta osoittavia mielenosoituksia on rajoitettu.⁵³ Suomessa suurin osa Amnestyn tarkkailemista palestiinalaisia tukevista mielenosoituksista sujui suunnitellusti, mutta tietoomme tuli myös tarpeettomilta vaikuttavia kokoontumisvapauden rajoituksia, kuten edellä selostetut Tampereella jalkakäytävällä järjestetyn Palestiina-teemaisen mielenosoituksen siirtäminen ja Helsingin yliopiston rakennuksen edustalla olleen solidaarisuusleirin purkamisen alueen haltijan toivomuksesta, vaikka häiriön kohtuuttomuus näkemyksemme mukaan ei täyttnyt.

7.10.2024 järjestetyssä ”Israelin puolesta – terrorismia vastaan” -mielenosoituksessa Helsingin Keskuskadulla tarkkailijamme havaitsivat mahdollista etnistä profilointia⁵⁴. Mielenosoituksessa oli mukana muutamia henkilöitä, jotka vaikuttivat olevan henkilöturvaamistehtävissä. Yksi näistä henkilöistä osoitti paikalla olevalle poliisille kaksi ruskeaa nuorta miestä, jotka lähestyivät mielenosoitusta rauhallisesti kävelen Ateneuminkujan puolelta. Tarkkailijat arvelivat heidän käyttöksensä perusteella olevan satunnaisia ohikulkijoita. Poliisipartio pysäytti miehet ja mahdollisesti tarkisti heidän henkilöllisyytensä. Tarkkailijoiden huomio kiinnittyi tähän tilanteeseen, koska mielenosoituksen ohi kulki useita valkoisia ihmisiä, jotka sanallisesti ja eleilläään kritisoivat mielenosoituksen sanomaa, eivätkä edellä mainitut turvamiehet tai poliisi puuttuneet heidän toimintaansa lainkaan.

Keskustelussa Helsingin poliisin kanssa poliisi ilmoitti saavansa toimintaa ohjaavaa tietoa kansalaisilta usealla eri tavalla. Tietoa siitä, millä perusteilla poliisi pysäytti kyseiset henkilöt, ei ollut saatavilla. Vaikka poliisi piti epäilyä etnisestä profiloinnista aiheettomana, Amnesty kehottaa poliisia omassa toiminnassaan kehittämään etnisen profiloinnin ehkäisemistä⁵⁵ ja suhtautumaan näkyviin vähemmistöihin ehdottoman syrjimättömyyden näkökulmasta.

Amnestyn tietoon on eri lähteistä⁵⁶ tullut tietoja Suomeen muuttaneiden ihmisten huolesta, että heille voisi koitua hankaluuksia mielenosoitukseen osallistumisesta, jos he sen yhteydessä joutuvat tekemisiin poliisin kanssa. Mielenosoitukseen osallistumista saattaa rajoittaa esimerkiksi tiedon puute yleisen kokouksen järjestämiseen liittyvistä seikoista, epätietoisuus virkavallan toimivaltuuksista ja lupaprosesseihin vaikuttavista tekijöistä, pakolaisvakoilun kohteeksi joutuminen sekä tieto siitä, että poliisi saattaa käyttää mielenosoituksissa voimaa.

Tarkkailuhavaintojen perusteella Suomessa mielenosoitusten järjestäjissä ja osallistujissa on suhteellisen vähän rodullistettuihin vähemmistöihin kuuluvia. Vähemmistönäkökulma tulisi huomioida selkeästi viranomaisten toiminnassa ja viestinnässä. Viranomaisten edistämisen- ja turvaamisvelvollisuus koskee kaikkia rauhanomaisesti kokoontumisvapautta harjoittavia kansalaisuudesta, taustasta tai kielitaidosta riippumatta, ja kokoontumisvapauden edistämisen tulisi olla yhdenvertaista. Hyviä käytäntöjä tähän liittyen kannattaisi aktiivisesti tuoda esiin. Helsingin poliisin edustajat ovat esimerkiksi maininneet, että ilmoituksen yleisestä kokouksesta voi tehdä poliisille myös englanniksi ja poliisi on pyrkinyt panostamaan vähemmistöryhmien kokoontumisvapauden edistämiseen esimerkiksi auttamalla ilmoitusten täyttämässä. Eri ryhmiin kohdistuvia riskejä on myös arvioitu ja otettu huomioon mielenosoitusten turvaamisessa.⁵⁷

AMNESTYN SUOSITUKSET:

- Mielenosoituksen järjestäjän ja osallistujien todellinen tai oletettu identiteetti, esimerkiksi etninen tausta, uskonto, kansallisuus, sukupuoli tai seksuaalinen suuntautuminen, ei saa olla perusteena kokoontumisvapauden rajoittamiselle.
- Poliisin ja muiden viranomaisten tulisi varmistaa, että erilaiset vähemmistöryhmät, mukaan lukien seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt sekä etniset ja kielelliset vähemmistöt, voivat nauttia oikeudestaan rauhanomaiseen kokoontumiseen ilman syrjintää, leimautumista tai viranomaisten liiallisen voimankäytön pelkoa. Lisäksi olisi tutkittava riippumattomasti, millaiset ilmiöt vaikuttavat negatiivisesti vähemmistöryhmien oikeuteen osoittaa mieltä ja pyrittävä poistamaan esteitä kokoontumisvapauden käyttämiseltä, myös puuttamalla rakenteelliseen rasismiin ja muihin syrjinnän muotoihin.

Poliisin on mahdollistettava tarkkailijoiden ja toimittajien työ mielenosoituksissa

Toimittajien ja tarkkailijoiden asema mielenosoituksissa perustuu oikeuteen vastaanottaa ja välittää tietoa vapaasti. Riippumaton tarkkailu ja tiedonvälitys tuottaa ensi käden tietoa sekä mielenosoittajien että viranomaisten toiminnasta ja voi myös edistää viranomaisten tuomista vastuuseen, jos väärinkäytöksiä esiintyy, tai tuoda esiin hyviä käytäntöjä ja tukea niiden leviämistä.

Kansainvälisissä ihmisoikeusnormeissa todetaan, että tarkkailijoille ja median edustajille tulee antaa pääsy kokoontumispaikalle. Pääsyn rajoittamiselle tulee olla lailliset perusteet. Poliisin ei tule puuttua tarkkailijoiden toimintaan, esimerkiksi poliisin toiminnan kuvaamiseen julkisella paikalla. Tarkkailijoilla on oikeus jatkaa työtään, vaikka mielenosoitus hajotettaisiin, kunhan heidän turvallisuutensa ei ole vaarassa eikä heidän toimintansa estä poliisin tehtäviä. Näissä poikkeustapauksissa tarkkailijoille tulee antaa selkeät toimintaohjeet ja aikaa poistua paikalta, ja heidät tulisi ohjata paikkaan, jossa tarkkailua voi turvallisesti jatkaa. Tarkkailijoita on myös suojeltava hyökkäyksiltä ja väkivallalta. Kenellä tahansa on oikeus tarkkailla mielenosoituksia ja raportoida niistä.⁵⁸

Amnestyn kokemuksen mukaan poliisin suhtautuminen tarkkailijoiden läsnäoloon vaihtelee. Helsingissä neuvottelijoina toimivat poliisit tunnistavat ja huomioivat tarkkailijan roolin. Joukkojenhallintapoliisien toimiessa keskusteluyhteyttä ei kuitenkaan ole, eivätkä tarkkailijat esimerkiksi pysty neuvottelemaan poliisin kanssa siitä, missä he voivat jatkaa tarkkailua, jos poliisi antaa mielenosoittajille poistumiskäskyn.

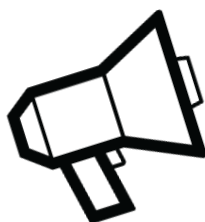
Poliisi on muutamia kertoja estänyt Amnestyn Suomen osaston ihmisoikeustarkkailua, esimerkiksi määräämällä tarkkailijoita siirtymään niin etäälle tarkkailtavasta mielenosoituksesta että tarkkailu tai tilanteen dokumentointi kuvaamalla on ollut mahdotonta. Samalla tavalla on tarkkailuhavaintojen mukaan kohdeltu joskus myös mielenosoitusta dokumentoivia toimittajia. Tarkkailijoiden ja

toimittajien työskentelyyn puututaan lähinnä tilanteissa, joissa poliisi antaa mielenosoittajille poistumiskäskyn, ottaa mielenosoittajia kiinni tai poistaa esimerkiksi mielenosoittajien käyttämiä lukittautumisvälineitä. Nämä ovat myös tilanteita, joissa väärinkäytösten riski kasvaa ja riippumattomalla dokumentoinnilla on suuri merkitys. Selkeän ohjeistuksen puute toimittajien ja tarkkailijoiden työn mahdollistamisesta mielenosoituksissa johtaa siihen, että heidän työskentelymahdollisuutensa riippuvat yksittäisten poliisien harkinnasta.⁵⁹

Useat itsenäisyyspäivän 2024 mielenosoituksia Helsingissä seuranneet toimittajat kertoivat poliisin häirinneen heidän työskentelyään.⁶⁰ Poliisit suhtautuivat myös tarkkailijoihin vaihtelevasti. Suurin osa tarkkailijoista pystyi työskentelemään häiriöttä, mutta jotkut tarkkailijat joutuivat tilanteisiin, joissa poliisit eivät tunnistaneet tai ymmärtäneet heidän tehtävänsä. Neljää tarkkailijaa ei esimerkiksi päästetty poistumaan väkijoukon keskeltä, kun poliisi alkoi työntää mielenosoittajia kauemmas. Tarkkailijoita kohdeltiin mielenosoittajina siitä huolimatta, että Amnestyn mielenosoitustarkkailuista oli viestitty poliisille ennen tarkkailua. Poliisia oli pyydetty huomioimaan tarkkailijoiden läsnäolo ja informoimaan siitä koko paikalla olevaa organisaatiota, sekä mahdollistamaan tarkkailu siinäkin tilanteessa, että mielenosoittajien liikkumista rajoitettaisiin. Positiivista oli, että Helsingin poliisin edustajan kanssa käytiin etukäteen keskustelu itsenäisyyspäivän tarkkailuun liittyvistä kysymyksistä, ja tarkkailukoordinaattoreille oli jaettu poliisin yhteyshenkilön puhelinnumero.

Amnestyn tarkkailija otettiin lyhytaikaisesti kiinni Jyväskylässä elokuussa 2024. Tarkkailu liittyi Jyväskylän rallien aikana järjestettyihin mielenilmauksiin. Kiinniotto tapahtui, kun tarkkailija alkoi kuvata puhelimellaan toisen henkilön kiinniottoa. Tarkkailija kertoi poliisille olevansa tarkkailutehtävissä, mutta hänet kuljetettiin siitä huolimatta autolla poliisiaseman pihaan. Kiinniottotilanteessa oli ongelmallista, että poliisin toimintaa kuvannut henkilö otettiin kiinni ilman muuta perustetta.

Vaikuttaa siltä, että poliisilla ei ole selkeitä, kansainvälisiin normeihin perustuvia linjauksia siitä, miten mielenosoitustarkkailijoiden työrauha ja turvallisuus voidaan varmistaa⁶¹. Poliisin toiminta median edustajia kohtaan mielenosoituksissa on joskus koettu sattumanvaraiseksi ja sekavaksi.⁶² Tarkkailijoiden ja median edustajien työn turvaamiseksi kaikkien poliisilaitosten olisi hyvä olla tietoisia kansainvälisestä normistosta⁶³, joka ohjaa poliisia fasilitoimaan median ja tarkkailijoiden työtä mielenosoitustilanteissa.

Poliisin neuvottelija Snellmaninkadulla Suomen pankin edessä. Kuva: Amnestyn tarkkailija

AMNESTYN SUOSITUKSET:

- Poliisin ja muiden viranomaisten on suojeltava ja helpotettava mielenosoituksia tarkkailevien ja niistä raportoivien tahojen työtä. Kansalaisjärjestöillä ja muilla kansalaisyhteiskunnan toimijoilla on demokraattisissa yhteiskunnissa tärkeä vallan vahtikoiran rooli ja niillä on oltava mahdollisuus tarkkailla poliisin toimia mielenosoituksissa vapaasti.
- Johtotehtävissä olevien poliisiviranomaisten on ohjeistettava alaisiaan siitä, että poliisin toimien kuvaaminen julkisella paikalla on sallittua.
- Poliisihallituksen tulisi antaa kansainväliset ihmisoikeusnormit⁶⁴ huomioiva ohjeistus tarkkailijoiden, toimittajien ja muiden kolmansien osapuolien työn turvaamiseksi mielenosoituksissa ja varmistaa, että ohjeistus ja sen perustana olevat ihmisoikeusnormit otetaan käyttöön kaikissa poliisilaitoksissa.

Amnestyn tarkkailemat mielenosoitukset 2024

Tarkkailtu mielenosoitus	Järjestäjä	Paikkakunta	Päivämäärä	Osallistujia (arvio)	Poliisien määrä	Neuvottelija	Jouha	Kiinniotot
Convoy	Ei tiedossa	Helsinki	10/02/2024	150	<10	kyllä	ei	ei
Naistenpäivän mielenosoitus	Aurora Helsinki, Helsingin vasemmistonuoret, NCDK, RiseUp4Rojava Finland	Helsinki	08/03/2024	250	10-15	kyllä	ei	ei
Marssi Palestiinalle	Sumud	Helsinki	06/04/2024	460	10-15	ei	ei	ei
Kuriton katujuhla	Elokapina, A-Ryhmä, Opiskelijat leikkauksia vastaan, Emilia	Helsinki	15/04/2024	300	15-25	kyllä	ei	ei
BDS-mielenosoitus	Students for Palestine	Helsinki	15/05/2024	140	0	ei	ei	ei
Sotekapina	Elokapina	Helsinki	20/05/2024	50	10-15	kyllä	ei	ei
Lisää Ääntä	Lisää ääntä	Tampere	02/06/2024	450	>10	ei	ei	ei
Myrskyvaroitus	Elokapina	Helsinki	07/06/2024	950	50+	kyllä	kyllä	kyllä
Seinäjoki Pride	Lakeuden sateenkaari ry	Seinäjoki	08/06/2024	300	0	ei	ei	ei
Myrskyvaroitus	Elokapina	Helsinki	11/06/2024	600	50+	kyllä	kyllä	kyllä
SfP Porthania (leirin purku)	Students for Palestine	Helsinki	12/06/2024	200	10-15	ei	ei	kyllä
Myrskyvaroitus	Elokapina	Helsinki	25/06/2024	1300	50+	kyllä	kyllä	kyllä
Myrskyvaroitus	Elokapina	Helsinki	28/06/2024	400	50+	kyllä	kyllä	kyllä
Myrskyvaroitus	Elokapina	Helsinki	30/06/2024	650	15-25	kyllä	kyllä	ei
Lappeenranta Pride	Lappeenranta pride ry	Lappeenranta	06/07/2024	375	<10	ei	ei	ei
Hamina Pride	Hamina Pride ry	Hamina	20/07/2024	200	<10	ei	ei	ei
Rallikapina	Elokapina	Jyväskylä	02/08/2024	15	15-25	kyllä	ei	kyllä
Niittykukka	Elokapina	Helsinki	04/08/2024	70	15-25	kyllä	ei	kyllä
Turku ilman natseja	Turku ilman natseja	Turku	17/08/2024	270	<10	ei	ei	ei
Mikkeli Pride	Etelä-Savo Pride ry	Mikkeli	24/08/2024	180	0	ei	ei	ei
Kiehumispiste	Elokapina	Helsinki	03/09/2024	450	50+	kyllä	kyllä	kyllä
Jyväskylä Pride	Jyväskylän Seta ry	Jyväskylä	07/09/2024	1500	<10	kyllä	ei	ei
Border Pride	Meri-Lapin Seta ry	Tornio-Haaparanta	07/09/2024	120	<10	kyllä	ei	ei
Jimi Karttusen muistotilaisuus	Varis-verkosto, A-Ryhmä	Helsinki	16/09/2024	38	0	ei	ei	ei
Nainen, Elämä, Vapaus	Vihreät naiset, Vasemmistonaiset, Komala, PJAK, Rauhanpuolustajat, Demarinaiset, NCDK	Helsinki	16/09/2024	120	<10	ei	ei	ei
Kiehumispiste	Elokapina	Helsinki	27/09/2024	550	50+	kyllä	kyllä	kyllä
Taas vuosi kansanmurhaa	Sumud	Helsinki	05/10/2024	970	10-15	ei	ei	ei
Israelin rinnalla - terroria vastaan	Suomi-Israel Yhdistysten liitto ry	Helsinki	07/10/2024	445	10-15	ei	ei	kyllä ⁶⁵
Aalto Palestiina sit-in	Students for Palestine	Helsinki	29/11/2024	175	0	ei	ei	ei
Sinimusta lukupiiri + vastamielenosoitus	Sinimusta Liike	Helsinki	06/12/2024	200	<10	kyllä	ei	Kyllä ⁶⁶
Helsinki ilman natseja	Helsinki ilman natseja	Helsinki	06/12/2024	1500 ⁶⁷	50+	kyllä	kyllä	kyllä
612-soihtukulkue	612.fi	Helsinki	06/12/2024	210	50+	kyllä	kyllä	ei
Suomi Herää	Suomi Herää	Helsinki	06/12/2024	740	50+	kyllä	kyllä	ei

Viitteet

- ¹ Ks. vuosien 2022 ja 2023 mielenosoitustarkkailujen yhteenvetoraportit. Amnesty International, Mielenosoitustarkkailu: Amnestyn raportti 2023, https://www.amnesty.fi/uploads/2024/02/mielenosoitustarkkailun-vuosiraportti-2023_valmis.pdf; Amnesty International, Mielenosoitustarkkailu: Amnestyn raportti 2022, https://www.amnesty.fi/uploads/2023/02/raportti_mielenosoitustarkkailu.pdf.
- ² Kampanjan teemoista ja tavoitteista ks. <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/freedom-of-expression/protest/>
- ³ Amnesty International, Under protected and over restricted: The state of the right to protest in 21 European countries, (Index: EUR 01/8199/2023), 2024
- ⁴ Ks. esimerkiksi Helsingin Sanomat, 9.1.2025, ”Elokapinaan liittyviä rikosilmoituksia on viidessä vuodessa kirjattu noin tuhat – Poliisi: Ei tarvitse lakkauttaa”, <https://www.hs.fi/tutkiva/art-2000010856612.html>
- ⁵ Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024
- ⁶ CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 8; Kokoontumislaki (530/1999) 4§; Perustuslaki (731/1999) 22§.
- ⁷ EOAK/5153/2023, s. 10: ”Kokoontumislain 17 §:n kohdalla on hallituksen esityksessä todettu yleisen kokouksen järjestäjällä olevan ensisijainen vastuu järjestyksenpidosta tilaisuudessa. Käsitakseni mukaan kysymys näyttää tässä olevan ensisijaisesti siitä järjestyksenpidosta, joka koskee tilaisuuteen osallistuvien aiheuttamaa mahdollista järjestyshäiriötä. Sen sijaan poliisin kokoontumisvapauden turvaamisveloite näyttää koskevan ensisijaisesti ”ulkoa” päin tulevia häiriöitä ja muita tosiasiallisia kokoontumisvapautta estäviä tai häiritseviä tekijöitä. Esimerkiksi edellä mainitussa Kokoontumisvapaus-teoksessa katsotaan, että veloitteeseen edellytysten luomiselle yleisten kokousten järjestämiseen kuuluu osana liikennejärjestelyistä tai muista yleisiin olosuhteisiin liittyvistä järjestelyistä huolehtiminen.”
- ⁸ Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024, s 37; Kokoontumislaki (530/1999) 3§.
- ⁹ CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 64.
- ¹⁰ Kokoontumislaki (530/1999) 17§.
- ¹¹ Amnesty International, Under protected and over restricted: The state of the right to protest in 21 European countries, (Index: EUR 01/8199/2023), 2024, s.82.
- ¹² OSCE, 5th Report on Monitoring of Freedom of Peaceful Assembly in Selected OSCE Participating States, 2023, s. 61, 63.
- ¹³ Amnesty International, Mielenosoitustarkkailu: Amnestyn raportti 2023, https://www.amnesty.fi/uploads/2024/02/mielenosoitustarkkailun-vuosiraportti-2023_valmis.pdf, s. 14; Amnesty International, Mielenosoitustarkkailu: Amnestyn raportti 2022, https://www.amnesty.fi/uploads/2023/02/raportti_mielenosoitustarkkailu.pdf, s.16.
- ¹⁴ EOAK/5153/2023, s. 3.
- ¹⁵ Sähköposti, Helsingin poliisilaitos, 27.2.2024
”Kokoontumislain mukaan julkisen vallan on edistettävä kokoontumisvapauden käyttämistä turvaamalla oikeus kokoontua ilman ulkopuolista häiriötä ja luomalla edellytyksiä yleisten kokousten järjestämiselle. Lisäksi yleisen kokouksen järjestämiseen liittyy perusoikeuksiin kuuluva kokoontumisvapauden käyttäminen. Näin ollen ei Helsingin poliisilaitos ole määrännyt yleisen kokouksen järjestäjiä asettamaan liikenteenohjaajia, eikä järjestäjiltä ole peritty viranomaismaksuja, jotka voisivat olla este perusoikeuden käyttämiselle.
Jos yleisen kokouksen järjestäjä katsoo tarpeelliseksi asettaa tilaisuuteen tilapäisiä liikenteenohjaajia, tehdään näistä poliisin päätös maksutta.”
- ¹⁶ Haastattelu, mielenosoitusten järjestäjät, etäyhteys, 11.9.2024; Kysely mielenosoitusten järjestäjille, online-kyselylomake 6.-16.6.2024; Sähköposti, mielenosoituksen järjestäjä, 13.8.2024; Sähköposti, mielenosoituksen järjestäjä, 3.9.2024; Lounais-Suomen poliisilaitoksen vastaus Amnestyn Suomen osaston tietopyyntöön, sähköposti 14.6.2024 ja poliisin päätös POL-2024-78816; Sähköposti, Helsingin poliisilaitos, 27.2.2024.
- ¹⁷ Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen vastaus Amnestyn Suomen osaston tietopyyntöön, sähköposti 19.7.2024.
- ¹⁸ Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024, s 37; CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 75.
- ¹⁹ Kokoontumislaki (530/1999) 18§.
- ²⁰ Kokoontumislaki (530/1999) 20§; HE 145/1998, s. 31: ”Järjestyksenvalvojien asettaminen olisi lähtökohtaisesti vapaaehtoista, mutta poliisi voisi lakiehdotuksen 20 §:n nojalla antaa yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestäjää sitovia määräyksiä järjestyksenvalvojista. Poliisin määräykset voisivat koskea asettamisvelvollisuuden lisäksi muun muassa järjestyksenvalvojien lukumäärää”
- ²¹ OSCE, Human Rights Handbook on Policing Assemblies, 2016, <https://www.osce.org/files/f/documents/c/5/226981.pdf> , s.87; CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohdat 64 ja 65.
- ²² EOAK/5153/2023

²³Suosituskirje 1–2023 Liikenteenohjaajan määrääminen tilaisuuteen, 28.03.2023, POL-2023-34068, ID-23204240.

²⁴Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024 s.20-31.

²⁵CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 36.

²⁶Kokoontumislaki (530/1999): ”julkisen vallan on edistettävä kokoontumisvapauden käyttämistä turvaamalla oikeus kokoontua ilman ulkopuolista häiriötä ja luomalla edellytyksiä yleisten kokousten järjestämiselle”. Kokoontumislakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 145/1998, s.13) todetaan ”...ettei yleisten kokousten ja yleisötilaisuuksien järjestämistä tulisi tarpeettomasti rajoittaa määräyksillä, jotka eivät ole välttämättömiä.”

²⁷ Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024, s.77; CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 85; OSCE, Human Rights Handbook on Policing Assemblies, 2016, <https://www.osce.org/files/f/documents/c/5/226981.pdf>, s.103.

²⁸CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 15.

²⁹ GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37) CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 85; Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024 s. 77.

³⁰ Vuoden 2024 aikana tarkkailimme 12 mielenosoitusta, jossa mielenosoittajat jossakin kohtaa mielenosoitusta pysähtyivät katualueelle ja estivät liikenteen kyseisellä paikalla. Näistä seitsemässä mielenosoituksessa poliisi antoi määräyksen mielenosoituksen päättämisestä, vaikka haitta oli melko lyhytaikaista.

³¹ CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 16.

³² Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeus totesi päätöksessään 4.9.2024 (asianumero R23/7348) vastaajien niskoittelun poliisia vastaan jättäessään noudattamatta poliisin käskyä poistua valtioneuvoston linnan portailta 8.10.2021, mutta jätti vastaajat rangaistukseen tuomitsematta, koska rikos oli ollut vähäinen. Kuusankoskella toukokuussa 2023 katualueella järjestettyjen mielenosoitusten yhteydessä poliisi otti kiinni mielenosoittajia, joita epäiltiin liikenteen häirinnästä, liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja niskoittelusta (<https://poliisi.fi/-/elokapinan-mielenosoitus-purettiin-kouvolassa-38-henkiloa-otettiin-kiinni>). Syyttäjät teki asiasta rikoksen vähäisyyteen vedoten syyttämättä jättämispäätöksen (5620/R/7925/23). Poliisin tehtyä päätöksen katualueella järjestetyn mielenosoituksen päättämisestä ja hajottamisesta operaatio sitoo yleensä melko runsaasti poliisin resursseja, esimerkiksi useita poliisijoneuvoja, jouha-yksiköitä tai muuta miehistöä. Lisäksi kiinniotettujen pitäminen säilössä vaatii omat resurssinsa.

³³ Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024, s.73

³⁴ Kokoontumislaki (539/1999) 9§.

³⁵ Sisä-Suomen poliisin vastaus, sähköposti, 25.03.2024, POL-2024-37992:

”Mielenosoitus toteutettiin paikassa, missä se toteutustavallaan aiheutti vakavaa YJT- häiriötä runsaslukuiselle yleisölle, mm. lapsiperheille, jotka olivat matkalla etukäteen ilmoitettuun yleisötilaisuuteen. Lisäksi toteutuspaikalla oli yleisötilaisuuden johdosta erittäin vilkas jalankulkuliikenne. Mielenosoitus toteutettiin ilmoitetun yleisötilaisuuden alueella/välittömässä läheisyydessä, joten häiriö suuntautui myös yleisötilaisuuteen.”

³⁶ 612-kulkue on kokoontunut Töölöntorilla vuodesta 2014 lähtien ja vakiinnuttanut sen kokoontumispaikakseen. Vuonna 2024 osallistujilla oli esim. Soldiers of Odin- ja Active Club -tunnuksia, vaikka järjestäjä kehotti jättämään poliittiset tunnukset pois marssilta.

³⁷ Poliisi, ”Poliisi ei salli kahden mielenosoituksen samanaikaista järjestämistä Töölöntorilla itsenäisyyspäivänä”, 4.12.2024, <https://poliisi.fi/-/poliisi-ei-salli-kahden-mielenosoituksen-samanaikaista-jarjestamista-toolontorilla-itsenaisyySPAIVANA>.

³⁸ Helsinki ilman natsseja, Instagram-postaus, 4.12.

2024. https://www.instagram.com/p/DDKNhl9tEHX/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRIODBiNWFIZA== .

³⁹ OSCE, Human Rights Handbook on Policing Assemblies, 2016, <https://www.osce.org/files/f/documents/c/5/226981.pdf>, s.30. Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024, s. 80-83.

⁴⁰ Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024, s.87:”[KIP-weapons] may only be used against persons involved in serious violence against other persons and who pose an immediate risk of severe injury or death and only if less harmful methods are insufficient to address the violence”

⁴¹ Tapaaminen, Helsingin poliisilaitos, 27.8.2024

⁴² Etähaastattelu, 12.12.2024 ; etähaastattelu 21.12.2024

⁴³ Poliisi, ”Itsenäisyyspäivä oli jälleen Helsingissä vilkas”, 6.12.2024. <https://poliisi.fi/-/itsenaisyySPAIVA-OLI-JALLEEN-helsingissa-vilkas> .

⁴⁴ Amnestyn haastattelemat mielenosoittajat kertoivat mielenosoittajien pitäneen hevosten käyttöä pelottavana, Etähaastattelu, 11.12.2024, 12.12.2024.

⁴⁵ Etähaastattelu, 10.12.2024

⁴⁶ EOAK/8038/2023

- ⁴⁷ Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024, s.91-92; OSCE, Human Rights Handbook on Policing Assemblies, 2016, <https://www.osce.org/files/f/documents/c/5/226981.pdf>, s.71-72.
- ⁴⁸ Helsingin Sanomat, ”Poliisin toiminnasta Elokapinan mielenosoituksessa tehty kaksi rikosilmoitusta – mielenosoittajia epäillään rikoksista”, 1.7.2024, <https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010534895.html>
- ⁴⁹ Helsingin Sanomat, ”Videolla näkyy, kuinka poliisi työntää Elokapinan mielenosoittajan kumoon”, 15.6.2024, <https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010502751.html>; Poliisi, ”Poliisi selvittää sosiaalisessa mediassa julkaistun videon tapahtumia”, 15.6.2024, <https://poliisi.fi/-/poliisi-selvittaa-sosiaalisessa-mediassa-julkaistun-videon-tapahtumia>
- ⁵⁰ Ks. myös Yle, ”Iäkäs mies kaatuu selälleen, kun poliisi törmää häneen – video näyttää tilanteen Töölöntorilla”, 16.12.2024, <https://yle.fi/a/74-20131157>
- ⁵¹ Poliisihallituksen määräyksessä poliisin voimankäyttö- ja suojavälineistä sekä niiden käytön koulutuksesta (POL-2019-28030, s. 2) todetaan yleisellä tasolla, että tavoitteena on toimia niin, että tilanteen kehittyminen voimankäyttötilanteeksi pystyttäisiin ennalta ehkäisemään. Ohjeistuksessa ei erikseen käsitellä voimankäyttöä mielenosoituksissa. Ohjeistuksen voimankäyttövälineitä tarkemmin koskevat liitteet eivät ole julkisia.
- ⁵² Amnesty International, Under protected and over restricted: The state of the right to protests in 21 European countries, (Index: EUR 01/8199/2023), 2024, s. 94-96
- ⁵³ Amnesty International, Under protected and over restricted: The state of the right to protests in 21 European countries, (Index: EUR 01/8199/2023), 2024, s. 97-100
- ⁵⁴ Esimerkiksi YK:n rotusyrjintäkomitea on yleissuosituksessaan todennut etnisen profiloinnin poliisissa lisääntyneen globaalisti ja antanut kattavia suosituksia etnisen profiloinnin estämisestä, CERD/C/GC/36, 2020. Aiheesta on runsaasti myös kotimaista tutkimusta, ks. esimerkiksi Pysäytetyt – etninen profilointi Suomessa, SSKH Notat 2/2018, Helsingin yliopisto, Etnisen profiloinnin määritelmästä ks. esimerkiksi Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022, s. 25.” Etnisellä profiloinnilla viitataan sellaisiin turvallisuusviranomaisten toimiin ja käytäntöihin, joissa toimenpiteitä tai valvontaa kohdistetaan henkilöön hänen todelliseen tai oletettuun alkuperäänsä liittyvien ominaisuuksien kuten ihonvärin, kielen tai tiettyyn uskontoon tai kulttuuriin viittavan pukeutumisen perusteella, eikä niinkään henkilön käytöksen tai objektiivisten todisteiden perusteella.”
- ⁵⁵ Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022, Suositukset, s.29
- ⁵⁶ Esimerkiksi lähihaastattelu, 25.11.2024
- ⁵⁷ Tapaaminen, Helsingin poliisilaitos, 27.8.2024
- ⁵⁸ CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 30. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), OSCE Office For Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR); Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly (3rd Edition), 2020, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)017rev-](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)017rev-), kohdat 204, 207, 208; OSCE, Human Rights Handbook on Policing Assemblies, 2016, <https://www.osce.org/files/f/documents/c/5/226981.pdf>, s. 33-34, s. 88. Amnesty International, Guidelines on the right to freedom of peaceful assembly, (Index: ACT 30/8426/2024), 2024, s.95-97.
- ⁵⁹ Amnesty International, Under protected and over restricted: The state of the right to protests in 21 European countries, (Index: EUR 01/8199/2023), 2024, s. 144.
- ⁶⁰ Helsingin Sanomat, ”Median edustajat kertovat poliisin häiritsevistä käytöksestä itsenäisyyspäivän mielenosoituksissa”, 9.12.2024, <https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010889845.html> .
- ⁶¹ Sisä-Suomen poliisi toteaa vastauksessaan Amnestylle mielenosoitustarkkailijoiden olevan mielenosoituksissa ”täysin samassa asemassa kuin muutkin kansalaiset”; Sisä-Suomen poliisin vastaus tietopyyntöön, sähköposti, 14.08.2024, POL-2024-114278
- ⁶² Helsingin Sanomat, ”Median edustajat kertovat poliisin häiritsevistä käytöksestä itsenäisyyspäivän mielenosoituksissa”, 9.12.2023, <https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010889845.html>
- ⁶³ CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37, kohta 30; European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), OSCE Office For Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR); Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly (3rd Edition), 2020, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)017rev-](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)017rev-), kohdat 189-212.
- ⁶⁴ CCPR, GC 37 (YLEISKOMMENTTI 37), Peaceful assembly, CCPR/C/GC/37; European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), OSCE Office For Democratic Institutions and Human Rights (OSCE/ODIHR); Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly (3rd Edition), 2020, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)017rev-](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)017rev-); OSCE, Human Rights Handbook on Policing Assemblies, 2016, <https://www.osce.org/files/f/documents/c/5/226981.pdf>.
- ⁶⁵ Sivullinen henkilö
- ⁶⁶ Vastamielenosoittaja
- ⁶⁷ Poliisin arvio